

Predlog protirasističnega načrta za Mestno občino Ljubljana - Ljubljana - prijazno mesto za vsakogar

1. Uvod

Ta dokument je osnutek protirasističnega načrta ukrepov za Mestno občino Ljubljana in ponuja izhodišča in predloge za aktivnosti, ki bi v mestu začele ali pa izboljšale obstoječe pobude proti rasizmu in z rasizmom povezano diskriminacijo.

Osnutek je nastal v okviru projekta [Mesto za vsakogar – Odgovorno delovanje za vključujoče lokalne skupnosti \(CIFER\)](#), čigar namen je prispevati k izvajanju Akcijskega načrta EU za boj proti rasizmu ([EU Anti-racism Action Plan](#)) in sicer na lokalni ravni - na ravni Mestne občine Ljubljana, ki bi se morala pridružiti Evropski koaliciji mest proti rasizmu ([European Coalition of Cities Against Racism - ECCAR](#)).

Glavni namen **Predloga protirasističnega načrta za MOL** je slediti politikam, ki podpirajo spoštovanje, zaščito in izpolnjevanje zavez človekovih pravic, predvsem pa Konvencije o ukinitvi vseh oblik rasne diskriminacije, Evropske konvencije o človekovih pravicah in standarde nediskriminacije, ki jih predvidevajo mednarodni in EU dokumenti ter ustava in zakoni Republike Slovenije, med drugim Zakon o varstvu pred diskriminacijo.¹

Za učinkovito ukrepanje na tem področju je potreben akcijski načrt in implementacija ter monitoring politik, kar za razliko od načelnih in političnih izjav predstavlja proces na daljši rok, ki mu Mestna občina Ljubljana želi slediti.

Dokument je nastal ob zavedanju, da je doseg mestnega akcijskega načrta omejen s pristojnostmi, ki jih ima samo mesto, pa tudi ob zavedanju, da Republika Slovenija še ni sprejela tovrstnega protirasističnega akcijskega načrta na državni ravni. Kljub temu mesto lahko poskuša vplivati tudi na druge nivoje upravljanja in se z njimi dogovoriti in povezovati v odgovornosti za odpravo rasizma in z njim povezane diskriminacije.

Glede na to, da je Ljubljana glavno in največje mesto, ki ima tudi največ priseljencev iz vsega sveta, bi ravno Mestna občina Ljubljana lahko bila pionirka in prva v Sloveniji sprejela protirasističen akcijski načrt.

¹ V skladu z 2. členom Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) so državni organi, lokalne skupnosti, nosilci javnih pooblastil ter pravne in fizične osebe zavezani, da morajo na vseh področjih oblastnega odločanja, delovanja v pravnem prometu in pri drugem svojem delovanju oziroma ravnanju v razmerju do tretjih oseb zagotavljati varstvo pred diskriminacijo oziroma enako obravnavanje vseh oseb, zlasti v zvezi z dostopom do zaposlitve, poklicnega in strokovnega izobraževanja, z zaposlitvenimi in pogoji dela, s članstvom v organizacijah, s socialno zaščito in ugodnostmi, z vzgojo in izobraževanjem, z dostopom do storitev, vključno s stanovanji.

Dokument se zgleduje po izkušnjah in akcijskem načrtu, ki ga je pripravila Evropska koalicija mest proti rasizmu (ECCAR) in katerega del so tudi mesta pobratena z Ljubljano, npr. Dunaj in Graz. Ljubljana bi se morala vključiti v to mrežo mest, ki si izmenjujejo izkušnje za izboljšanje svojih politik ter ukrepov za boj proti rasizmu, diskriminaciji in ksenofobiji. Delo ECCAR podpira izvajanje akcijskega načrta posebej na lokalni ravni. Za ta namen je bil izdelan ECCAR načrt, ki podpira tako večja kot tudi manjša mesta, da sprejmejo podobne načrte ali pa se osredotočijo le na nekaj ključnih aktivnosti.

Glavni cilj pričujočega osnutka načrta ukrepov je vzpodbuditi in vzpostaviti koordinirana prizadevanja deležnikov na ravni Mestne občine Ljubljana za prepoznavanje rasizma in z rasizmom povezane diskriminacije, za ozaveščanje o teh problemih in za uvedbo ali nadgradnjo ter izvajanje iniciativ, programov in projektov, ki bodo prispevali k zmanjšanju ali odpravi in/ali izkoreninjenju rasizma in z njim povezane diskriminacije.

2. Izhodišča

V zadnjih desetletjih se soočamo z vso kompleksnostjo globalnih migracij, ki dosegajo in opredeljujejo tudi lokalno okolje. V Ljubljano in okolico so se ljudje v preteklosti preselili in se še priseljujejo zaradi različnih vzrokov (npr. ekonomskih, političnih, podnebnih, demografskih, verskih, osebnih). Zato v MOL skupnosti prebivalcev postajajo vse bolj raznolike. Tudi v gospodarstvu se kaže potreba po globalnem pogledu na poslovanje in pridobivanje novih zaposlenih, kar k temu še prispeva in bo prispevalo tudi v prihodnosti. V Ljubljani prebivajo različne skupine priseljencev in njihove potrebe so glede na status in ranljivosti zelo različne in specifične. Ravno tako v mestu deluje tudi azilni dom in njegova izpostava ter integracijska hiša. Ob tem se postavljajo vprašanja zagotavljanja pravic vsem, kar vključuje tudi vprašanja rasizma in rasne diskriminacije.

Mesta in regije imajo pomembno vlogo pri gradnji vključujočega okolja za svoje prebivalce. Mesta, oziroma občine morajo zagotoviti dobro upravljanje ljudem, ki jim služijo. So »varuhi javnega interesa«, pri tem pa prevzamejo različne vloge in odgovornosti. Tako kot v drugih mestih se tudi v Mestni občini Ljubljana izvajajo storitve, kot so šolstvo, zdravstvo in socialno varstvo, stanovanjska politika, redarstvo, rekreacijske storitve, kulturne prireditve, knjižnice, javni prevoz, gradnja cest in oskrba z vodo. Občinske oblasti sprejemajo podzakonske predpise, pobirajo davke na nepremičnine in oblikujejo politike v zvezi s predpisi o prostorskih območjih, predpisi o pločnikih ter rabo zemljišč in dovoljenji (kot so parkiranje, in uporaba javnega prostora). Odgovorni so tudi za obvladovanje izrednih razmer.

Mestna občina je skrbnica institucij, ki jih je ustanovila, ter delodajalka številnih uslužbencev in uslužbenk na različnih področjih vsakdanjega življenja, za katera skrbi: od gradbenikov in vzdrževalcev do delavcev, ki izvajajo komunalne storitve pa vse tja do učiteljev in učiteljic ter zaposlenih v zdravstvu in socialnem varstvu. V nekaterih primerih je občina odgovorna tudi za najem stanovanjskih enot, ali pa spodbuja gospodarski in družbeni razvoj mesta. Njeni zaposleni so tako partnerji in voditelji pri razvoju skupnosti.

MOL v svojih dokumentih poudarja enakost vseh meščank in meščanov ter socialno pravičnost kot pomembni vrednoti ter skrbno načrtovano delovanje in spopadanje z naraščajočimi družbenimi izzivi. Ljubljana je dobila naziv najboljša zelena prestolnica Evrope, ravno tako pa je Ljubljana predvsem mesto, ki krepi odprto in enakopravno družbeno okolje, v katerem prebivalci in prebivalke živijo skupaj in spoštujejo različnost. **Leta 2024 je bila Ljubljana prepoznana kot mesto, ki spoštuje raznolikost, je vključujoče do vseh ranljivih skupin in je aktivno pri ustvarjanju družbe brez diskriminacije.** Evropska komisija je mestu podelila zlato nagrado evropskih prestolnic vključenosti in raznolikosti, predvsem zaradi obravnavanja nasilja nad ženskami in zagotavljanja varnih prostorov. MOL je tudi članica mreže mavričnih mest in velja za LGBTIQ+ prijazno mesto. Od akcijskih načrtov za enakopravnost je MOL do sedaj sprejela akcijski načrt za enakost spolov, ter akcijski načrt za mesto, dostopno osebam z oviranostmi in starejšim. Poleg tega MOL sodeluje v nekaterih projektih, ki si prizadevajo za večjo vključenost drugih skupin prebivalcev, med drugim tudi za krepitev glasov migrantov.²

MOL sofinancira nekatere programe nevladnih organizacij, ki si prizadevajo za vključevanje in enakost. Politika Mestne občine Ljubljana do priseljencev je naravnana k integraciji. Mesto preko različnih zavodov in s sofinanciranjem programov nevladnih organizacij aktivno posega in sodeluje v procesih integracije migrantov. To vključevanje je najbolj učinkovito takrat, ko so programi skupnostno usmerjeni, ko priseljence sprejmejo sosede in soseska, v kateri živijo in kjer lahko ustvarijo novo socialno mrežo. MOL je sprejel novo, tretjo Strategijo razvoja socialnega varstva, temeljni strateški dokument z izhodišči, usmeritvami ter cilji in aktivnostmi za obdobje 2021 do leta 2027.

Sodelovanje z različnimi narodnostnimi, kulturnimi in verskimi skupnostmi in s skupinami prebivalcev in prebivalk, ki se poskušajo integrirati v novo okolje ter razumevanje njihovih potreb je lahko izziv. Ravno tako lahko šteje za izziv sprejemanje, ustvarjanje priložnosti ter ravnanje na način, ki šteje za »pravično« za vse. Mestna občina Ljubljana je tesno povezana z lokalnim prebivalstvom, zato se zaveda, da obstajajo specifične potrebe za reševanje socialne integracije raznolikih skupin v skupnosti, kar bo v bližnji prihodnosti nujen in neizogiben del integracijske politike tako na lokalni kot na nacionalni ravni.

3. Rasizem in z njim povezana diskriminacija

Prvi akcijski načrt Evropske unije (EU) za boj proti rasizmu 2020–2025 je bil sprejet septembra 2020. Opozarja na dejstvo, da je rasna diskriminacija še vedno problem, ki ima negativne učinke na celotno družbo. Tako v EU kot tudi v Sloveniji diskriminacija na podlagi rase ali etnične pripadnosti ni samo izrecno prepovedana z zakonodajo, ampak je tudi kršitev skupnih vrednot, odprte in demokratične družbe ter pravne države.

Novejše raziskave in poročila o rasizmu in z rasizmom povezani diskriminaciji v Sloveniji (Bajt 2023; Bajt et al. 2023; Spreizer 2022) ugotavljajo, da so prostori, kjer so prebivalci najpogosteje doživljali rasizem in z rasizmom povezano diskriminacijo, javne službe (policija,

² Npr. [Krepitev migrantskih glasov v procesih lokalne integracije in vključevanja](#) (EMV-LII).

oddelki za tujce, zdravstvene službe in druge upravne službe), javni prostori, šole (zasebne ali javne), delovna mesta, pa tudi zavetišča in stanovanjski trg. Ugotavljajo tudi, da Slovenija še vedno nima strategij za boj proti rasizmu in diskriminaciji (Bajt et al. 2023). Poudarjajo »porast nacionalističnega, ekonomskega protekcionalizma, ksenofobije, islamofobije, homofobije, sovražnega govora in rasističnih napadov na tujce in manjšine« (Bajt 2023; Frank in Šori 2015). Izpostavljajo diskriminacijo na podlagi narodnosti, državljanstva, barve kože in veroizpovedi, s katero se večinoma soočajo pripadniki romske skupnosti, muslimani, narodnostne skupine nekdanje Jugoslavije ter priseljenci iz nečlanic EU in t.i. »tretjih« držav. Študije razkrivajo vztrajen rasizem na stanovanjskem trgu v Sloveniji, kjer ljudje neslovenskega porekla ali temnejše polti izjemno težko najamejo stanovanja. Romi se kljub zakonskim jamstvom soočajo tudi z diskriminacijo, zlasti pri zaposlovanju in izobraževanju, ki se je med pandemijo COVID-19 še poslabšala. Podobno se otroci migrantov soočajo z izključenostjo.

Šole, ki bi morale biti varna okolja, so priča pripombam proti LGBTIQ+ populaciji, pri čemer učitelji pogosto ne uspejo učinkovito posredovati. Pozitivne spremembe so bile vidne v medijskem predstavljanju LGBTIQ+ populacije, kljub temu pa homofobija ostaja prisotna, transspolni posamezniki pa se pogosto soočajo z napadi in sovražnim govorom (Thaler, Vučko in Ladić 2023; Vučko, Kočkovska Šetinc in Ladić 2025). Anticiganizem še vedno ostaja prevladujoč diskriminatorni diskurz tudi v medijih. Muslimanke, ki se pokrivajo in druge verske manjšine, se pogosto soočajo z diskriminacijo, na primer z izogibanjem stikov z njimi v javnih prostorih ali celo s fizično agresijo.

Očitna je diskriminacija pri zaposlovanju pokritih muslimank, transspolnih in temnopoltih oseb. Posebej migranti se pogosto zaposlijo v težkih fizičnih ali servisnih delih, ki jih lokalno prebivalstvo ne želi opravljati, kar povzroča dodatno stereotipizacijo. Nazadnje, manjšine doživljajo diskriminacijo s strani javnih institucij, kot so policija, upravne enote in centri za socialno delo, zaradi česar tem institucijam ne zaupajo in oklevajo pri prijavi zločinov iz sovraštva (Thaler, Vučko in Ladić 2023).

Poročilo ECRI iz leta 2022 opozarja, da je sovražni govor v Sloveniji redko kazensko preiganjan, ter da »manjkajo potrebni podatki za boj proti rasni diskriminaciji« in da je romska populacija v mnogo slabšem položaju kot ostali prebivalci. Navedene ocene veljajo za celotno Slovenijo, študija projekta CIFER (2023), ki jo je izvedel Mirovni inštitut, pa je bila izvedena samo na področju Ljubljane.

Glavne težave, ki so bile prepoznane tudi za mesto Ljubljana, so dostop do stanovanj (zelo drage najemnine, lastniki ne želijo oddati svojih stanovanj migrantom, lastniki ne želijo skleniti pogodb ali v pogodbe napisati prave cene najema, itd.), diskriminacija pri zaposlovanju (migrantov, še posebej žensk z naglavno ruto in temnopoltih oseb) in dostopu do storitev (bančne storitve, zdravstvena oskrba, socialno varstvo). Prav tako so številni izzivi prisotni na področju izobraževanja (zaradi jezika, kulturnih razlik, predsodkov, itd.), številne izkušnje z diskriminacijo ali zaničevalnim odnosom pa so migranti in migrantke doživeli v javnih institucijah (npr. CSD-ji, upravne enote, itd.) in verbalne ali fizične napade na drugih javnih mestih v Ljubljani (ulice, parki, na mestnem avtobusu itd.). Skoraj nihče tovrstnih dogodkov ne prijavi pristojnim organom, saj ne zaupajo institucijam in ne verjamejo, da bo kdo dejansko ukrepal (Bajt et al 2003).

Pomembno je, da MOL naslovi rasizem, ksenofobijo ter nestrpnost do ljudi z migrantskim ozadjem ter razvije ideje in politike, ki bi prispevale k bolj vključujočemu okolju v tem mestu, da res postane “mesto za vsakogar”. Treba je razumeti, da so integracija migrantskega prebivalstva in protirasistične politike same po sebi povezane in morajo nujno iti z roko v roki.

Predstavljeni predlog akcijskega načrta se osredotoča predvsem na obravnavo rasizma, oziroma na protirasistične aktivnosti, vendar se lahko načela boja proti rasizmu uporabijo za vse oblike diskriminacije. Rasizem je posebej izpostavljen, ker obstaja zgodovina, ki priča o tem, kako so rasizem ignorirali in zanikali njegov obstoj, hkrati pa sta rasizem in z rasizmom povezana diskriminacija v Sloveniji pogosto razumljena kot nepomembna zaradi domnevne homogenosti prebivalstva.

RASIZEM

- Rasizem je prepričanje, da je ena skupina vredna več ali boljša od druge zaradi »rase« ali barve kože ali drugih značilnosti, denimo kulture.
- Rasizem je lahko zavestna ali nezavedna drža ali vrednota, ki temelji na predpostavki o značilnostih določene skupine ali vere.
- Rasizem je lahko globoko zakoreninjen in se odkrito prikazuje v rasističnih šalah in žalitvah, sovražnem govoru ali zločinih iz sovraštva.
- Rasizem lahko poteka na ravni posameznikov ali na sistemski in institucionalni ravni.
- Rasizem je lahko profiliranje ali stereotipiziranje posameznikov, ker pripadajo določeni skupini.
- Rasizem se lahko pojavi, ko politike ali prakse, ki se zdijo ali naj bi bile nevtralne, izkažejo za diskriminatorne za ljudi, ki so razumljeni kot pripadniki določene rase, etnične, nacionalne ali verske skupine.
- Rasizem je lahko posledica zgodovinskih privilegijev ljudi, ki imajo oblast.³

DISKRIMINACIJA

- Posameznikom in skupinam odreka enako obravnavo in možnosti.⁴
- Politike ali prakse, ki posamezniku ali skupinam onemogočajo ali omejujejo dostop do storitev, zaposlitve, stanovanja in uživanja vseh ugodnosti družbe.⁵

³ Prim. Ontario Human Rights Commission (2010).

⁴ Več o tem, kaj je diskriminacija, na spletni strani Zagovornika načela enakosti: <https://zagovornik.si/o-diskriminaciji/kaj-je-diskriminacija/>

⁵ Prim. Ontario Human Rights Commission (2010).

4. Kaj je protirasizem?

Najenostavnejša definicija protirasizma je, da gre za delovanje, ki nasprotuje rasizmu in z rasizmom povezani diskriminaciji in ju poskuša izkoreniniti in/ali ublažiti» (prirejeno po Bonnett 2000) ter za prepričanja in prakse, ki potrjujejo enakost vseh ne glede na »raso« ali etnično skupino, ki ji pripadajo ali jim je pripisana. Med antirasistična prizadevanja lahko štejemo tudi soočanje z dediščino evropskega kolonializma in vojn, ali boj proti etnocentrizmu. Antirasistične so tiste oblike upravljanja in delovanja, ki zagotavljajo raznolikost in vključenost vseh, ki so lahko izključeni zaradi določenih osebnih okoliščin kot so narodnost, kultura, vera ali barva kože. Ravno tako so protirasistične posebne oblike ozaveščanja, izobraževanja in usposabljanja, ki spodbujajo strpna in kozmopolitska stališča, oziroma delovanje proti diskriminaciji v vsakdanjem življenju.

PROTIRASIZEM

- Identificira rasizem, ga izolira ter mu nasprotuje.
- Izpodbija prepričanja, ki spodbujajo rasizem.
- Neposredno ukrepa na osebni in institucionalni ravni.
- Ustvarja in izvaja ukrepe za boj proti rasizmu za posameznike v organizacijah in delovnem okolju.

5. Deset točk protirasističnega načrta Evropske koalicije mest proti rasizmu

Ta dokument spodbuja mestno občino Ljubljana, da postane članica ECCAR. V okviru tega članstva mesta pripravljajo osnutke akcijskega načrta v 10 točkah, v katere strnejo prizadevanja mesta za boj proti rasizmu in z rasizmom povezano diskriminacijo. Mesto bo ob vključitvi v koalicijo dokončno oblikovalo tovrsten mestni načrt in ga predalo v odločanje mestnim odločevalcem, ki načrt sprejmejo in potrdijo. S tem se bo Ljubljana pridružila mestom, ki si prizadevajo za boj proti rasizmu (glej ECCAR Members).

Evropsko koalicijo mest proti rasizmu je UNESCO ustanovil decembra 2004 v Nürnbergu v Nemčiji in je del Mednarodne koalicije vključujočih in trajnostnih mest (*International Coalition of Inclusive and Sustainable Cities - ICCAR*) pod okriljem UNESCA. Kot odprto, solidarno, urejeno in raznolikim prebivalcem prijazno mesto si bo s tem Ljubljana prizadevala za enake možnosti za vse, ki v mestu prebivajo.

V nadaljevanju dokument zato sledi 10 zavezam akcijskega načrta proti rasizmu ECCAR, ki so prilagojene lokalnemu kontekstu in potrebam, ki so jih v Ljubljani izrazili različni deležniki.

V raziskavo v okviru projekta CIFER je bilo skozi intervjuje, fokusne skupine, delavnice in drug dogodke vključenih več kot 50 migrantov in migrantk, ki živijo v Ljubljani, ter predstavnikov lokalne, izobraževalne in nevladne skupnosti v Ljubljani. Na podlagi uvidov iz srečanj z deležniki je nastal ta predlog 10 zavez akcijskega načrta ECCAR, ki lahko služi kot izhodišče za protirasistični akcijski načrt MOL. Ta predlog naj bo razumljen kot osnutek, na katerem naj MOL gradi naprej, kot prvi korak na poti do protirasističnega akcijskega načrta MOL.

10 ZAVEZ AKCIJSKEGA NAČRTA ECCAR⁶

- 1 Večja pozornost pojavom rasizma in z njim povezane diskriminacije
- 2 Analiza prisotnosti rasizma in diskriminacije ter monitoring mestnih politik
- 3 Boljša podpora žrtvam rasizma in diskriminacije
- 4 Večja udeležba in boljša obveščenost prebivalcev mesta
- 5 Mesto kot aktivni zagovornik praks enakih možnosti
- 6 Mesto kot delodajalec in ponudnik storitev enakih možnosti
- 7 Pravičen dostop do stanovanja
- 8 Nasprotovanje rasizmu in diskriminaciji z izobraževanjem in usposabljanjem
- 9 Spodbujanje kulturne raznolikosti
- 10 Obravnava zločinov iz sovraštva in upravljanje konfliktov

1 Večja pozornost pojavom rasizma in z njim povezane diskriminacije

Dejavnost: Včlanitev MOL v mrežo ECCAR in vzpostavitev koordinacije za spremljanje pojavov rasizma in diskriminacije ter sodelovanje v boju proti rasizmu in diskriminaciji na mestni ravni. Izboljšana vidljivost lahko spodbudi širše prepoznavanje problema in boljše posredovanje.

Cilj: Okrepljeno ugotavljanje in opozarjanje na pojave rasizma in z njim povezane diskriminacije, sodelovanje in podpora nevladnim organizacijam, ki delujejo na ravni mesta proti rasizmu in diskriminaciji, kakor tudi okrepljeno sodelovanje z Zagovornikom načela

⁶ Prim. ECCAR (2017).

enakosti ter drugimi akterji, ki varujejo pred diskriminacijo, medsebojno informiranje ter načrtovanje prihodnjih ukrepov in akcij.

Predlagani ukrepi:

- 1) Mesto Ljubljana se vključi v koalicijo mest ECCAR.
- 2) Ustanovitev posvetovalnega telesa (ali Svetovalnega odbora), ki ga sestavljajo predstavniki in predstavnice MOL, migrantskih, verskih, kulturnih in drugih nevladnih organizacij (ki delujejo na področju človekovih pravic, proti-diskriminacije, migracij itd.), javnih institucij oziroma zavodov, strokovne javnosti ter drugih relevantnih deležnikov. Članice in člani tega posvetovalnega telesa bodo skupaj iskali ustrezne rešitve na področju človekovih pravic, rasizma in protirasističnih aktivnosti. Posvetovalno telo pripravlja letna poročila z najnovejšimi podatki, ki se posredujejo lokalnim oblastem in javnosti. Posvetovalno telo je tudi pristojno za implementacijo izobraževalnih programov o diskriminaciji, nasilju in preprečevanju konfliktov ter svetovanju ali mediaciji v šolah, soseskah in po potrebi drugih platformah.
- 3) Komunikacijska kampanja, ki bo povečala pripravljenost na odzivanje na diskriminacijo, ter v tem okviru povezovanje z Zagovornikom načela enakosti in spodbujanje prijav na antidiskriminacijsko telefonsko številko.

Nosilci: MOL, Svetovalni odbor na MOL

2 Analiza prisotnosti rasizma in diskriminacije ter monitoring mestnih politik

Dejavnost: Zbiranje podatkov o rasizmu in diskriminaciji, ugotavljanje dosegljivih ciljev in oblikovanje skupnih kazalnikov za oceno vpliva mestnih politik na zmanjševanje/izkoreninjenje rasizma in z njim povezane diskriminacije. Na podlagi letnega poročila Svetovalni odbor pripravi priporočila za izboljšanje stanja človekovih pravic v MOL.

Cilj: Pripraviti integrirano politiko enakih možnosti na ravni mesta, ki bo zajemala rasizem in z njim povezano diskriminacijo, vključevala deležnike in različne skupine, upoštevala njihov položaj na različnih področjih politik MOL (stanovanjska, delovna, kultura, izobraževanje itd.) in bo temeljila na podatkih.

Predlagani ukrepi:

- 1) Pregled in popis obstoječih ukrepov, popis problemov, ter oris pričakovanih prihodnjih izzivov; pregled zajema obstoječe mestne pobude za spodbujanje enakih možnosti in izmenjavo ter povečanje strokovnega znanja; posluži se obstoječih podatkov, izvedenih programov in projektov ter podatkov Varuha za človekove pravice in Zagovornika načela enakosti, pa tudi podatkov iz izvedenih raziskav.
- 2) Na podlagi zbranih podatkov in izdelane študije se pripravi akcijski načrt, v katerem sodelujejo tudi predstavniki z različnih področij ustvarjanja mestnih politik.

3) Oblikujejo se indikatorji za spremljanje akcijskega načrta in zagotavljanje njegove kontinuitete v smislu novih potreb itd.

Nosilci: MOL, Svetovalni odbor

3 Boljša podpora žrtvam rasizma in diskriminacije

Dejavnost: Podpiranje žrtev rasizma in diskriminacije.

Cilj: Prispevati h krepitvi njihove sposobnosti, da se ubranijo pred rasizmom in diskriminacijo.

Predlagani ukrepi:

1) Z info točkami, telefonskim svetovanjem in spletno aplikacijo okrepiti dostop do informacij in svetovanja za različne skupine, ki so lahko izpostavljene rasizmu in diskriminaciji.

3) Uvedba rednih izobraževanj in usposabljanj za administrativno osebje in službe na ravni mesta o rasizmu in diskriminaciji ter o protiukrepih (denimo usposabljanje Mirovnega inštituta Aktivni opazovalec).

3) Redne javne kampanje na lokacijah javnega prometa (LPP avtobusi), v javnih prostorih in drugih javno dostopnih krajih (knjižnice, galerije, kulturni domovi, Center Rog, Cukrarna, zdravstveni domovi, parki...) s spodbujanjem in informiranjem o protirasističnih aktivnostih in z informacijami o info točkah; kampanje osveščajo ljudi o pomenu raznolike družbe, antirasističnih aktivnostih in možnostih kamor se osebe, ki so doživele diskriminacijo lahko obrnejo.

Nosilci: MOL javni prostori - galerije, knjižnice, kulturni domovi, LPP, ZD in drugi javni zavodi

4 Večja participacija in boljša obveščenost prebivalcev mesta

Dejavnost: Informiranje, obveščanje in vključevanje prebivalcev mesta

Cilj: Boljša informiranost prebivalcev o njihovih pravicah in dolžnostih, o zaščiti in pravnih možnostih ter o sankcijah rasističnih dejanj oz. vedenja, s pomočjo participativnega pristopa, ter s posvetovanjem s servisnimi službami in njihovimi uporabniki.

Predlagani ukrepi:

1) Uvedba **info družabne točke na MOL**, ki služi kot informacijska točka na voljo vsem zainteresiranim z vprašanji o statusu bivanja, postopki v zvezi s prebivanjem, delovnimi izkaznicami, dokumenti, prevodi, dokumentacijo itd. Info točka je tudi prostor za individualna svetovanja in informiranje, kreativne delavnice, učno pomoč, socialne in didaktične igre,

**Co-funded by
the European Union**

"Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission Directorate-General for Justice and Consumers. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them."

športne aktivnosti, družabno udejstvovanje, opismenjevanje in tečaj slovenskega jezika, praktične oblike pomoči pri integraciji (npr. urejanje dokumentacije, pomoč pri zaposlitvi, posredovanje pri strokovnih službah in državnih institucijah). Služila bi krepitvi odprtih vključujočih neformalnih prostorov, v katerih se srečujejo priseljenci, begunci, lokalno prebivalstvo in tudi drugi obiskovalci mesta, kjer lahko sodelujejo, se bolje spoznavajo in razumejo. Primer je denimo Center Rog in podobne prakse integracijskih prostorov, ali pa ogledna tura Ljubljane "Mesto za vsakogar" s fokusom na migracijah in predelih, ki imajo poseben pomen v tem kontekstu, ki je namenjena lokalnim prebivalcem ali obiskovalcem.

3) Ustanovitev **Posvetovalnega odbora za etnično-kulturno raznolikost / Delovna skupina za integracijo**, ki ima posvetovalno funkcijo za delovna telesa in organe MOL s svetovanjem in predlogi ter daje nasvete in priporočila MOL in njenim institucijam glede politik in ukrepov, ki zadevajo etnično-kulturno raznolikost - bodisi na lastno pobudo ali na zaprosenje MOL. Odbor sestavljajo predstavniki združenj narodno-kulturnih manjšin, priseljenjskih skupnosti, predstavniki širšega področja sociale in varstva, različne (nevladne) organizacije in posamezni strokovnjaki/nje. Pomembna je vključitev vseh institucij nacionalnega pomena, ki igrajo ključno vlogo v življenju tujcev: upravne enote, industrijska območja, samski domovi Ljubljani, gostinski obrati, Zavod za zaposlovanje RS, institucije za šolanje odraslih - Cene Štupar.

4) Krepitev raznolikosti v mladinskem delu: okrepi obstoječe iniciative mladinskih centrov ter okrepi dostop do raznolikih dejavnosti v času počitnic, tako da mladi izkusijo raznolikost. Opolnomočiti mladinske delavce in podpreti programe s finančnimi sredstvi. Mednarodne izmenjave: spodbujanje in omogočanje mednarodnega sodelovanja in medkulturnih srečevanj, pozitivnih interakcij, spodbujenih s strani mladih in za mlade. Aktivnosti v obstoječih lokalnih športnih klubih, kjer bi se v okviru rednih športnih aktivnosti osveščalo otroke, mlade in njihove starše o protirasističnih aktivnostih MOL, spodbujalo k izmenjavi izkušenj in sodelovanju pri teh dejavnostih. K tovrstnim osveščevalnim akcijam se lahko povabi znane športnike iz Ljubljane.

Nosilci: MOL, športna društva, ROG, mladinski klubi

5 Mesto kot aktivni zagovornik praks enakih možnosti

Dejavnost: Omogočanje enakih možnosti na različnih področjih, predvsem pa pri zaposlovanju in podpiranje raznolikosti na trgu dela.

Cilj: Zagotoviti čim več primerov dobrih praks in vključujoče zaposlovanje.

Predlagani ukrepi:

1) Akcijski načrt enakih možnosti pri zaposlovanju in na delovnem mestu, ki bo zajel čim več akterjev na trgu dela in krepil enak dostop za vse prebivalce ter preprečeval diskriminacijo na trgu dela v MOL. Aktiven pristop k zaposlenim in iskalcem zaposlitve ter krepitev pripravljenosti prijaviti diskriminacijo, v sodelovanju z Zagovornikom načela enakosti.

Co-funded by
the European Union

"Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission Directorate-General for Justice and Consumers. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them."

2) Aktivno vključevanje delodajalcev v MOL v različna izobraževanja o ukrepih in potencialnih prednostih na področju zaposlovanja, ki so prilagojeni ranljivim skupinam ter izobraževanja o medkulturnih odnosih in komunikaciji. Usposabljanja o rasizmu in diskriminaciji za predstavnike in svetovalce Zavoda za zaposlovanje in zaposlene v MOL (npr. redarji, vozniki in kontrolorji LPP). Vodič za komunikacijo brez diskriminacije in večkulturno znanje.

Nosilci: MOL,

6 Mesto kot delodajalec in ponudnik storitev enakih možnosti

Dejavnost: Uveljavljanje enakih možnosti pri zaposlovanju in storitvah MOL. Sodobna lokalna samouprava in administracija temelji na upoštevanju in spoštovanju raznolikosti prebivalstva.

Cilj: Mesto se zavezuje, da bo delodajalec enakih možnosti in pravičen ponudnik storitev, in bo vlagalo energijo v spremljanje, usposabljanje in razvoj, da bi to dosegli.

Predlagani ukrepi:

- 1) Opredelitev politike enakih možnostiv obliki protidiskriminacijskih klavzul v zaposlitvenih pogodbah, za katere MOL zagotavlja finančna sredstva in/ali subvencije.
- 2) V okviru info točke zagotavljanje brezplačnih prevajalcev in kulturnih mediatorjev v okviru MOL, ki bi svetovali potencialnim delavcem, samozaposlenim in iskalcem zaposlitve. Spletna stran MOL dostopna v več jezikih, tudi jezikih migrantske populacije.
- 3) Razumljivo besedišče v slovenščini v spletnih in analognih dokumentih oziroma predstavitvenih tekstih MOL, tujejezične tematske zloženke v zdravstvenih ustanovah, CSD, na zavodu za zaposlovanje in drugih območnih administrativnih službah.

Nosilci: MOL, delodajalci, kulturni mediatorji

7 Pravičen dostop do stanovanja

Dejavnost: Aktivno delovanje za okrepitev ukrepov proti diskriminaciji glede pridobitve in najema stanovanj v MOL.

Cilj: Doseči, da posamezniki z migrantskim ozadjem, z nizkimi dohodki ali tisti, ki živijo od socialnih transferjev, ne bodo diskriminirani pri iskanju stanovanja.

Predlagani ukrepi:

- 1) V sodelovanju z različnimi ponudniki storitev in akterjev (JSS MOL, nepremičninske agencije) na stanovanjskem trgu pregledati tekoče in nove pobude, ki prispevajo k večjemu dostopu do stanovanjskega trga in na tem temelju okrepiti obstoječe ali oblikovati nove ukrepe.
- 2) Najemodajalcem, posrednikom in prebivalcem zagotoviti dostop do prilagojenih informacij in razlage protidiskriminacijske zakonodaje in jim posredovati tudi praktične nasvete o tem, kako se izogniti diskriminaciji ali jo prijaviti. Zasebnemu najemniškemu sektorju zagotoviti informacije o protidiskriminacijski zakonodaji: ustvariti, promovirati in distribuirati standardiziran online letak z informacijami za najemodajalce in posrednike.
- 3) Zagotoviti primerno usposabljanje na ravni mesta, da se tema protidiskriminacije promovira med deležniki (informacije o tem, kako in kam prijaviti diskriminacijo na najemniškem trgu)
- 4) Sodelovanje s četrtimi skupnostmi za krepitev medkulturnih medsosedskih odnosov in njihove vloge kot kontaktne in stične točke za krajanje; organizacija izobraževanj o protirasizmu in življenju v raznolikih skupnostih, mestna podpora pri delu in vključujočih aktivnostih četrtinskih skupnosti, vključevanje in/ali zaposlitev večjezičnih oseb. Organizacija družinskih festivalov na otroških igriščih ali skupnih dejavnosti (sajenje, čiščenje okolice ipd.) v četrtinskih skupnostih, ki služijo kot platforma za inkluzivno srečevanje družin, staršev in otrok, za krepitev medsosedskih odnosov v skupnosti in spodbujanje medkulturnih stikov in srečanj. Vključitev sodelovanja kulturnih društev, ki delujejo v soseskah, ter šol in vrtcev.

Nosilci: MOL, četrtne skupnosti, kulturna društva v soseski

8 Nasprotovanje rasizmu in diskriminaciji z izobraževanjem in usposabljanjem

Dejavnost: Informiranje, svetovanje, načrtovanje in sodelovanje med mestom in izobraževalnimi ustanovami v dejavnostih proti rasizmu in diskriminaciji ter usposabljanje in ozaveščanje zaposlenih v mestnih upravi in drugih institucijah o rasizmu in diskriminaciji.

Cilj: Okrepiti ukrepe proti diskriminaciji pri dostopu in vstopu v vse oblike izobraževanja; Vzgajanje medsebojne strpnosti in razumevanja ter spodbujanja medkulturnega dialoga.

Predlagani ukrepi:

- 1) Protidiskriminacijske ukrepe na področju izobraževanja vključiti v načrt za enake možnosti MOL. Vključevanje tem, ki spodbujajo strpnost, medkulturni dialog in antidiskriminacijo v javne razpise za sofinanciranje programov in projektov MOL s področja podpornih storitev v vzgoji in izobraževanju ter prostem času otrok. Informiranje o izobraževalnih programih, jezikovnih tečajih in dejavnostih za priseljence na info točki.
- 2) Okrepiti prizadevanja za integracijo priseljenjskih otrok v vzgojno izobraževalnih institucijah z različnimi ukrepi: s sofinanciranjem zaposlitve kulturnih mediatorjev v šolah, z organizacijo izobraževanj in podporo izobraževanju otrok v Mestnih knjižnicah, tečaji za učenje slovenskega jezika v okviru prostorov MOL z angažiranjem študentov in študentk (kot

**Co-funded by
the European Union**

"Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission Directorate-General for Justice and Consumers. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them."

študentsko delo) in /ali prostovoljcev, subvencionirane LPP vozovnice, da se tečajev lahko udeležujejo tudi ljudje s slabšim ekonomskim položajem, izvajanje tečajev tudi v času poletnih počitnic; dostopna počitniška varstva za otroke vsem staršem, še posebej pa tistim s slabšim socialno-ekonomskim položajem (prednost pri prijavi).

3) V sodelovanju z NVO (preko razpisa za program izobraževanja) uvedba stalnega programa izobraževanja in usposabljanja zaposlenih v javni administraciji in drugih mestnih institucijah in javnih zavodih proti rasizmu in diskriminaciji.

4) Uporabiti uradne MOL platforme, kot so Instagram, Twitter, TikTok in Facebook, kot orodja za ozaveščanje in organizacijo dogodkov in za izobraževanje javnosti o resničnosti rasizma. To bi omogočilo ustvarjanje virtualne skupnosti proti rasizmu, kjer bi lahko posamezniki delili svoje izkušnje, sodelovali v kampanjah in podpirali drug drugega.

Nosilci: MOL, NVO, šole, vrtce, jezikovne šole, izobraževalne institucije, knjižnice, študentke in študentje

9 Spodbujanje kulturne raznolikosti

Dejavnost: Spodbujanje enakovredne zastopanosti in vidnosti medkulturnosti; spodbujanje široke palete kulturnih izrazov in kulturne dediščine prebivalcev, sodelovanje pri načrtovanju kulturnih programov in obujanja kolektivnega spomina v javnem prostoru MOL.

Cilji: Zagotavljanje medkulturnosti in prisotnosti kulturne raznolikosti v mestnem življenju.

To vključevanje je najbolj učinkovito takrat, ko so programi skupnostno usmerjeni, ko priseljence sprejmejo sosede in soseska, v kateri živijo in kjer lahko ustvarijo novo socialno mrežo.

Predlagani ukrepi:

1) Vzpostavitev interkulturnega oddelka na MOL; zaposlitev in/ali redno pogodbeno sodelovanje z več medkulturnimi mediatorji na MOL

2) Organizacija ljubljanskega medkulturnega festivala v okviru MOL na dan jezikov 26. septembra z vključitvijo različnih kulturnih društev in NVO, ter s šolami, vrtci in knjižnicami za spodbujanje spoznavanja različnih kultur in jezikov, vseživljenjsko učenje, spoznavanje možnosti ki jih večjezičnost prinaša. Na festivalu se predstavijo kulturna društva, ki predstavijo raznovrstno umetnost, obrti, običaje, hrano; organizirajo se kvizi, lutkovne predstave, ustvarjalne delavnice na katerih sodelujejo otroci, mladi, odrasli in starejši.

3) Spodbujanje druženja tujih in domačih kulturnih delavcev, umetnikov, literatov na dan festivala ali na rednih srečanjih v tematskem medkulturnem prostoru na MOL (kot medkulturna

kavarna ali galerija?), kjer bi lahko umetniki svoje delo in svoje izdelke razstavljali, objavljali, predvajali in drugače predstavili javnosti.

4) V okviru mestnih knjižnic nabava knjižničnega materiala za otroke in mladostnike v več jezikih za spodbujanje branja, pismenosti, učenja jezikov, učenja o kulturah ter za spodbujanje skupnega druženja.

5) Za večjo prepoznavnost migrantov_k in manjšin objavljanje njihovih zgodb, dejavnosti in prispevkov v občinskih in četrtinskih glasilih.

Nosilci: MOL; NVO, kulturna društva, šole, vrtci, knjižnice, umetniki

10 Obravnava zločinov iz sovraštva in upravljanje konfliktov

Dejavnost: Podpreti obstoječe ali vzpostaviti nove metode za obvladovanje zločinov iz sovraštva in konflikte.

Cilj: Zmanjšati prisotnost sovražnega govora in zločinov iz sovraštva ter konfliktne situacije v mestu. Podpreti in graditi družbeni mir in sobivanje.

Predlagani ukrepi:

1) Izvajanje ozaveševalnih javnih akcij: izobraževanja in delavnice za različne skupine (delodajalce, šole, zdravstvene ustanove), pozitivne (inter)akcije: festivali, medkulturni dogodki, druženja.

2) podpora NVO-jem in sodelovanje MOL z NVO, ki se ukvarjajo s protirasističnimi dejavnostmi za skupne dejavnosti in kampanje na tem področju. Oblikovanje skupne spletne in analogne platforme za izmenjavo informacij, izkušenj in znanja na področju medkulturne komunikacije.

3) Oblikovanje listine proti rasizmu in sovraštvu, oziroma listina za spodbujanje spoštljive komunikacije in ravnanja, ki se jo obesi na avtobuse, v knjižnice, javne ustanove, javni zavodi.

4) Medkulturni in medverski dialog ter spodbujanje medverskih projektov in srečanj v okviru **info družabne točke na MOL**

Nosilci: MOL, knjižnice, NVO,

6. Sredstva in roki za doseganje ter merjenje uspešnosti

**Co-funded by
the European Union**

"Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission Directorate-General for Justice and Consumers. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them."

Sredstva za izvedbo predlaganih ukrepov zagotovi MOL (neposredno iz proračuna, skozi razpise, natečaje, itd.), spodbuja je prijavljanje na različne relevantne EU razpise za pridobitev sredstev.

Predlog prostirasističnega načrta naj obsega obdobje 5 let (torej 2025 - 20230), nato se opravi revizija oz. evalvacija izvedbe akcijskega načrta in priprava novih ukrepov za naslednjih pet let (2030 - 2035).

Kazalniki uspeha

Za merjenje uspeha bo na voljo nekaj indikatorjev, ki temeljijo na sledečih virih podatkov iz katerih se zbirajo podatki: poročila Svetovalnega odbora, spletne strani, projekti in dejavnosti MOL, NVO in drugih javnih organizacij in zavodov, intervjuji s strokovnjaki, ter samoocene. Pri vsaki od aktivnosti bi izvedli nekaj predvidenih meritev (ankete, poročila, intervjuji, fokusne skupine itd.).

Kvantitativni kazalniki: vključujejo zbiranje numeričnih podatkov, kot so: število/odstotek zaposlenih mediatorjev, število/odstotek opravljenih izobraževanj, aktivnosti; število/odstotek sodelujočih v posameznih izobraževanjih in aktivnostih, število/odstotek kampanj, ipd. Podatki se zbirajo iz zapisov, poročil, anket, neposrednih šteti, aktivnosti.

Kvalitativni kazalniki zahtevajo opisne podatke, kot so ocena percepcije deležnikov ali skladnosti s smernicami. Zbiranje podatkov poteka s pomočjo anket, intervjujev ali vsebinskih analiz poročil.

7. Literatura in viri

Bajt V. (2023). Ethnic discrimination: strategies of research and measurement. 1st ed. Ljubljana: Peace Institute.

Bonnet, A. (2000). Anti-racism. Routledge.

Bajt V., Frank A., Jalušič V., Ladić M. (2023). 'Odgovorno delovanje za vključujoče lokalne skupnosti. Nacionalno poročilo - Slovenija. Dostopno prek: https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2024/03/Cifer_nacionalno_porocilo_SLO-EN-final.pdf

ECRI - European Commission against Racism and Intolerance (2022). ECRI conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Slovenia subject to interim follow-up.

ECCAR (2017). 10 Points Action Plan. Toolkit for Equality. City Policies Against Racism. https://www.eccar.info/sites/default/files/document/1_Toolkit-en_10PointsActionPlan.pdf

ECCAR Members <https://www.eccar.info/en/members>

EU Anti-racism Action Plan 2020-2025; https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-anti-racism-action-plan-2020-2025_en

Frank, A., & Šori, I. (2015). Normalizacija rasizma z jezikom demokracije: primer Slovenske demokratske stranke, Časopis za kritiko znanosti, 43(260), 89–103.

City of Ghent 2015-2019. 10 points action plan, <https://stad.gent/sites/default/files/page/documents/ECCAR%2010%20points%20action%20plan%20City%20of%20Ghent%202015-2019.pdf>

Ontario Human Rights Commission. 2010. Anti-racism and anti-discrimination for municipalities: Introductory manual, <https://www3.ohrc.on.ca/en/anti-racism-and-anti-discrimination-municipalities-introductory-manual>

Spreizer, J. A. 2022, Romi med anticiganizmom, civilnimi iniciativami in protirasističnimi strategijami, Glasnik Slovenskega etnološkega društva, 62 (2), <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-L0PEDNRU>

Thaler I., Vučko K., Ladić M. (2023). Hate crime in Slovenia. National report. Dostopno prek: https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2022/06/CounterHate2023_Report_Slovenia.pdf

Vučko K., Kočkovska Šetinc K., Ladić M. (2025). Enhancing the capacity of civil society organisations to support victims of anti-LGBTQI hate crimes. National report, Slovenia. Dostopno prek: https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2024/03/ENACT_National_Report_SLOVENIA.pdf

Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD). Uradni list RS, št. 33/2016, 21/2018 - ZNOrg, <https://www.iusinfo.si/zakonodajna-knjiznica/zakon/Z16593AD/clen/2>

